

SUURI VAALIKESKUSTELU JA POLIITTISET

Vaalit ja tiedotusvälineet

Ennen maaliskuun 1966 eduskuntavaaleja tuntuivat monet puolueet ja edustajaehdokkaat olevan aivan varmoja siitä, että jos pääsee ker-rankin esiintymään radioon ja ennen kaikkea televisioon, niin asianomainen pääsee eduskun-taan. Erityisen varmoja oltiin asiasta, jos kilpai-lijä sai tällaisen esiintymistilaisuuden. Entä kuinka kävi? On ollut ilmeisen vaikeata uskoa sitä valtiotieteen ja tiedotusopin selville saa-maa seikkaa, *ettei* tiedotusvälineillä ole yleensä *ratkaisevaa* vaikutusta vaalien tulokseen — päinvastoin: tiedotusvälineiden vaikutusta on ollut äärimmäisen vaikeata osoittaa ollenkaan.

Niinpä nytkin mukana oli vaalitaistelussa henkilöitä, joita tiedotusvälineet olivat viimei-sen vuoden aikana pitäneet esillä varsin run-saasti ja jotka siitä huolimatta jäivät valitse-matta. Oli ralliautoilijoita, ministereitä, televi-sioesiintyjä ja jopa urheilu- ja pop-tähtiä. Nämä kaikki olivat mm. televisiossa useasti esiintyneitä ja Suomen kansan hyvin tuntemia.

Mistä tällainen sitten johtuu? Pystytäänhän mainonnalla myymään tavaroitakin — yleensä tavaraa ostetaan sitä enemmän mitä enemmän sitä mainostetaan.

Tavaroiden myyminen ja politiikan myymi-nen ovat kaksi aivan eri asiaa. Poliitiikassa on kysymys ns. suostuttelusta, jolla pyritään joko muuttamaan tai vahvistamaan ihmisten asen-teita. Ja asenteet perustuvat yleensä tunteisiin. Tavaroihin nähden ihmisillä on harvoin tun-teita — silloin pätee vain pelkkä vakuuttelu tavar-an hyvydestä ja tarpeellisuudesta.

Asenteita sensijaan on vaikeata muuttaa tai niitä synnyttää. Jos ihmisellä on tunnepohjai-nen suhtautuminen johonkin asiaan, niin silloin eivät yleensä järkisyyt päde. Ihmisellä on erään-lainen sisäinen suojamuuri, joka torjuu epä-mieluisat tiedot. Vaalitaistelun aikana ihmiset yleensä seuraavat vain oman puolueen vaali-mainontaa ja käyvät oman puolueen vaalitulai-suuksissa. Vaalitaistelussa voidaan tavallisesti vain vaikuttaa sellaisiin henkilöihin, jotka ovat

epävarmoja puoluekannastaan. Nämä henkilöt eivät kuitenkaan ole yleensä kiinnostuneita politiikasta lainkaan, joten heitä on erittäin vaikeata tavoittaa minkään poliittisen propa-gandan avulla. Parhain keino heidän tavoitta-misekseen on tavallisesti henkilökohtainen vai-kuttaminen — kahdenkeskinen keskustelu.

Näin on siis huomattu tiedotusvälineillä ole-van varsin vähän vaikutusta vaalitaisteluihin. Ainoa toistaiseksi löydetty merkittävä vaiku-tus on havaittu television kohdalla.

Tunnetuin poliittinen vaikutus televisiolla lienee ollut John F. Kennedyn ja Richard Nixonin välisessä vaalitaistelussa vuonna 1960. Mielipidetutkimusten mukaan molemmat Yh-dysvaltain presidenttiehdokkaat olivat vaalitaist-TELUN alkuvaiheessa suunnilleen tasoissa, mutta harvinaisen suuri joukko äänestäjistä oli epä-varmoja, ja oli ilmeistä, että juuri näiden epä-varmojen käyttäytyminen tulisi ratkaisemaan vaalien tuloksen.

Ennen vaaleja järjestettiin neljä suurta vaali-keskustelua, joissa Kennedy ja Nixon olivat vastakkain. Keskustelu välitettiin television kautta koko Amerikan kansalle: kymmenet mil-joonat amerikkalaiset näkivät nyt ehdokkaat itse ja tutustuivat heidän mielipiteisiinsä, älyk-kyhteensä ja poliittiseen taitoonsa, jotka kaikki kävivät varsin hyvin selville ennalta harjoittele-mattomasta väittelystä.

Väittelyt vaikuttivat monella tavoin äänestä-jiin. Useimmat vielä epävarmat tekivät päätök-sensä jonkin keskustelun aikana. Huomattiin lisäksi, että aikaisemmasta poliittisesta käyttä-ytymisestä poiketen molempiin puolueisiin kuu-luvat katselivat samalla tavoin ohjelmaa yrittä-mättäkään välttää vastapuolen mielipiteitten kuulemista. On lisäksi laskettu, että melkein kaikki aikuiset ihmiset Yhdysvalloissa näkivät ainakin osia näistä ohjelmista.

Kennedy tuli valituksi Yhdysvaltain presi-dentiksi — tosin varsin niukasti. Yleinen mieli-pide olikin, että Kennedy selvisi voittajana väittelystä. Tämän varmentaa mm. se syvälle

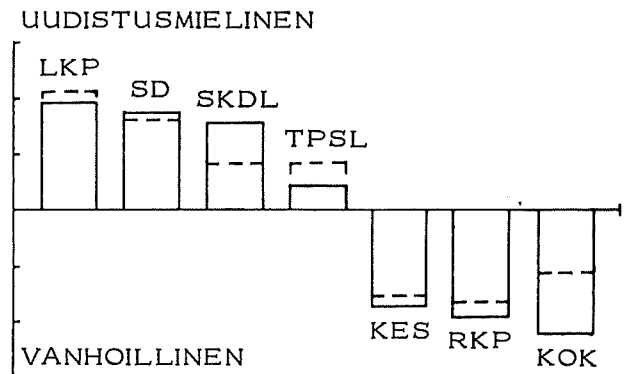
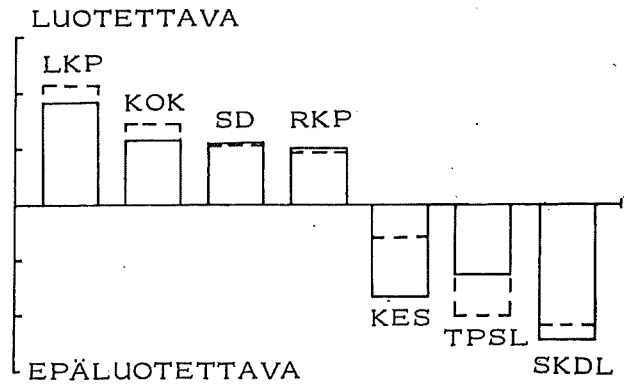
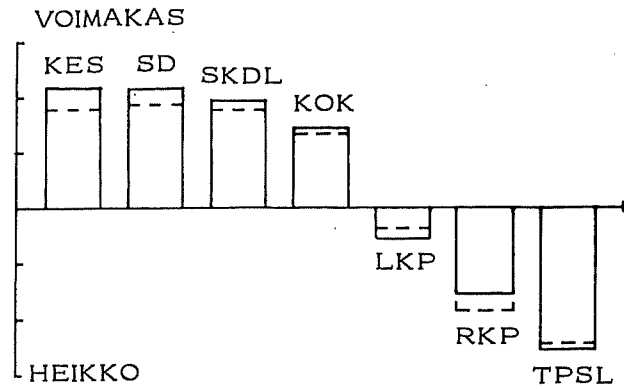
MIELIKUVAT

luotaava asennetutkimus, joka tehtiin Wisconsinin yliopistossa USA:ssa väittelyiden aikana. Tutkimuksen mukaan väittelyiden (kuluessa äänestäjien vaikutelma muuttui alunperin Nixonille hieman myönteisemmästä kuvasta Kennedyn puolelle. Kennedy tajuttiin voimakkaampana, älykkäämpänä ja varmempana. Muutokset olivat kuitenkin vielä suurempia Nixonin kohdalla mutta kielteiseen suuntaan.

Radion ja television vaikutusta vaaleihin ei ole vielä ehditty eri maissa kovin paljon tutkia. Pesosen suomalaisessa vaalikäyttätymistutkimuksessa (Pesonen: Valtuutus kansalta) vuoden 1958 vaalien yhteydessä ei vielä televisio ollut mainittava tekijä. Radiolla ei huomattu olevan sanottavaa merkitystä.

Englannissa tutkittiin television vaikutusta vuoden 1959 parlamenttivaalien yhteydessä ja tämä tutkimus on ilmestynyt laajana kirjana. Vaalit käytiin konservatiivien pääministeri Macmillanin ja Labour-puolueen Hugh Gaitskellin johdolla. Vallassa oli konservatiivinen puolue ja työväenpuolue oli oppositiossa. Televisio ja radio osallistuivat aktiivisesti vaalitaisteluun antamalla aikaa väittelyihin ja vaaliohjelmiin. Tutkimuksen mukaan n. 70 % valitsijoista seurasi televisiosta jotain vaaliohjelmaa. Ja jälleen hämmästyttävästi kylläkin — vaaliohjelmaa seurattiin puoluekannasta riippumatta: työväenpuoluetta kannattavat seurasivat myös konservatiivien vaaliohjelmaa ja päinvastoin. Sekä tämä tutkimus että em. Kennedy—Nixon-tutkimus osoittavat, että televisio ainoana tiedotusvälineenä on tunkeutunut puolueasenteiden suojamuurin läpi. Englantilainen tutkimus todistaakin, että juuri tämä seikka vaikutti kaikkein eniten vaaleihin tiedotusvälineiden vaikutuksia mitattaessa. Kun valitsijat seurasivat vaaliohjelmaa puoluekannasta riippumatta, niin vastapuolen kantojen kuuleminen tasoitti mielipiteitä ja auttoi ymmärtämään toisin ajattelevia. Lisäksi sekä radion että television vaaliohjelmat lisäsivät valitsijoiden yleistä mielenkiintoa vaaleja kohtaan — siis todennä-

PUOLUEET

RADIORYHMÄ

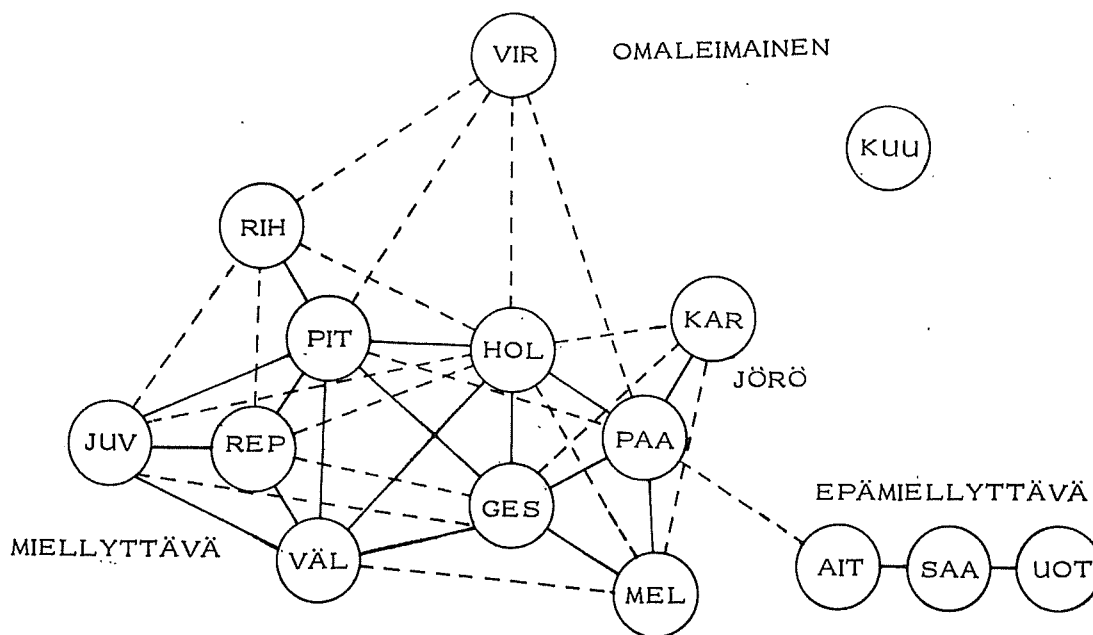
— = ennen ohjelmaa, - - - - = ohjelman aikana

Kuvio 1. Radioryhmän puoluearvioinnit ennen ohjelmaa ja sen aikana.

koisesti kohottivat äänestysprosenttia. Sensijaan ei ole voitu osoittaa sanottavaa vaikutusta valitsijoiden asenteissa puolueita tai sen ehdokkaita kohtaan. Pääministeri Macmillan sai ehkä hieman lisää kannatusta ja Gaitskell menetti, mutta muutokset olivat vähäisiä.

Suuri vaalikeskustelu ja sen tutkiminen

Ennen Suomen eduskuntavaaleja maaliskuussa 1966 kirjoittajat päättivät suorittaa vaaleihin liittyvän media-tutkimuksen. Ajatus tuli kuitenkin niin myöhään, ettei ehditty suunnitella eikä toimeenpanna täysimittaista tutkimusta. Siksi päätettiin kiinnittää päähuomio me-

Kuvio 3. Poliitikkomielikuvat »psykkisessä avaruudessa».

TULOKSET

Profiilit. Yksinkertaiset profiilit arviointien keskiarvoista kuvaavat varsin hyvin koehenkilöiden mielikuvia eri kohteista. Olemme kuviossa 1 esitettyihin profiileihin valinneet vain esimerkiksi kolme keskeisintä adjektiiviparia radioryhmän arvioinneista, nim. voimakkuuden, luottavuuden ja uudistusmielisyyden ulottuvuudet. Ohjelman aiheuttama mielikuvan muutos ilmenee pilkkuviivoista.

Kuviosta 1 selviää, että radioryhmä on kokenut kaikkein voimakkaimmaksi Keskustapuolueen, joskin Sosialidemokraattinen puolue on suunnilleen yhtä voimakas. Molempien voimakkuus on vähentynyt ohjelman aikana kuten Ruotsalaista kansanpuoluetta lukuunottamatta muidenkin. Luotettavimmaksi ja uudistusmielisimmäksi on koettu Liberaalinen Kansanpuolue ja molemmat ominaisuudet ovat vain vahvistuneet ohjelman aikana.

Televisioryhmä on kokenut Kokoomuksen, Ruotsalaisen Kansanpuolueen ja Liberaalisen kansanpuolueen yhtä luotettavina ennen ohjel-

maa. Kaikkien luotettavuus on kohonnut, mutta Kokoomuksen eniten. Arvovaltaisimmaksi on koettu Keskustapuolue, mutta arvovalta on laskenut ohjelman aikana. Ennakkoluulottomimmaksi on arvostettu Liberaalinen Kansanpuolue ja ominaisuus on aivan vähän lisääntynyt ohjelman aikana.

Poliitikkojen arvostuksia verrattiin vain tiedotusvälineiden välillä. Luotettavimmaksi radioryhmä arvioi ohjelman aikana Rihniemen, televisioryhmä Juvan. Rohkeimmaksi molemmissa ryhmissä koettiin Kuusinen ja uudistusmielisimmäksi Juva.

Muutokset eivät ole suuria, mutta niitä kuitenkin tapahtuu. Niinpä Keskustapuolue muuttuu radioryhmässä huomattavasti luotettavammaksi ohjelman aikana, Työväen ja Pienviljelijäin Sosialidemokraattinen Liitto epäluotettavammaksi, Suomen Kansan Demokraattinen Liitto vanhoillisemmaksi ja Kokoomus vähemmän vanhoilliseksi. Televisiossa Kokoomus muuttuu luotettavammaksi, Työväen ja Pien-

jatk. siv. 26

SUURI VAALI . . . Jatk. siv. 9.

viljelijäin Sosialidemokraattinen liitto epäluotettavaksi ja Keskustapuolue kokonaan epäluotettavan puolelta hieman luotettavan puolelle. Suomen Kansan Demokraattinen Liitto muuttuu arvovaltaisemmaksi ja Ruotsalainen Kansanpuolue vähemmän ennakkoluuloiseksi.

MIELIKUVAT »PSYKKISESSÄ AVARUUDESSA»

Koehenkilöiden antamista arvioinneista voidaan laskennallisesti päätellä, kuinka samanlaisiksi eri kohteet on koettu. Tällöin arviointiprofiileja verrataan pareittain keskenään, ja kaikkien arvioitujen kohteiden välille saadaan ns. etäisyysarvo, joka ilmaisee kahden täydellisen (35 laatuasteikon muodostaman) arviointiprofiilin suhteellista samanlaisuutta. Etäisyysarvojen perusteella voidaan rakentaa »mielikuva-avaruuden» malli, jossa kahden kohteen välinen etäisyys on sitä suurempi mitä useamman ominaisuuden suhteen (ja mitä enemmän) ne poikkeavat toisistaan. Kuvioissa 2 ja 3 arvioidut puolue- ja poliittikkomielikuvat on sijoitettu tällä tavoin konstruoituun »psykkisen avaruuden karttaan». On kuitenkin huomattava, että esitys on vain karkea pelkistys »todellisesta tilanteesta», jonka kuvaaminen vaatisi moniulotteista avaruutta.

Kuviot puhuvat puolestaan — ja etenkin puoluemalli varsin yllättäviä asioita. Puolueet eivät ole sijoittuneet mielikuva-avaruuteen lainkaan sillä tavalla kuin olisi odottanut perinteellisen oikeisto-vasemmisto -ajattelun perusteella. Kun puolueita verrataan toisiinsa hyvin monien ominaisuuksien suhteen, syntyy tavalisen ajattelun mukaan kaukanakin toisistaan olevien puolueiden välillä »sukulaisuussuhteita», ja eduskunnan istumajärjestyksen mukainen ryhmittely osoittautuu vain tekniseksi ja monessa suhteessa todellisuuden vastaiseksi.

Poliitikkojen sijoittuminen mielikuva-avaruuteen on lähinnä riippunut esiintymisominaisuuksista: miellyttäviksi koetut, »hyvät esiintyjät» ovat vasemmalla — epämiellyttäviksi koetut, »huonot» esiintyjät oikealla. Väliin jää »jörön asiallisten» esiintyjien ryhmä. Lisäksi pari esiintyjää sijoittuu omiin ainutkertaisiin asemiinsa mielikuva-avaruudessa; he ovat esiintyjinä ja persoonina »käsitteitä sinänsä».

Tässä esitetyt tulokset ovat vain pieni osa

tutkimuksemme koko annista. Laajemmat tutkimusselostukset ilmestyvät lähiaikoina erillisinä lukuna v:n 1966 eduskuntavaaleja käsittelevässä kirjassa sekä yhteispohjoismaisessa vuosikirjassa Scandinavian Political Studies. Tutkimus on tehty yhteistyössä Tampereen Yliopiston Lehdistö- ja tiedotusopin laitoksen ja Yleisradion kanssa.

TV-UUTISET . . . Jatk. siv. 16.

Koska uutistoimitus on tavallaan yhdistetty ajankohtais-uutistoimitus, niin sillä on myös omat otsikko-ohjelmansa. Ääniradion puolellahan uutistoimitus ja ajankohtaistoimitus ovat kaksi eri yksikköä. Tuottajat Ralf Friberg ja Leo Matis ovat kesäkuuhun mennessä ehtineet vetää viisikymmentä »Keskiviikko»-ohjelmaa, jotka käsittelevät juuri sen viikon ajankohtaisia aiheita huumausaineiden käytöstä perhesuunnitteluun. Uusin tulokas otsikko-ohjelmissa on nimeltään »Maailma lähikuvassa», joka käsittelee ulkomaiden ongelmia ja tapahtumia.

Edellä on ollut puhe siitä, kuinka uutinen syntyy, kuinka monista osatekijöistä se on riippuvainen. Kuinka uutislähetys sitten saadaan televisioruutuun kaiken kansan katseltavaksi? Sähkeet lukee uutistenlukija studiosta. Filmit lähetetään erityisestä filmihuoneesta ja esimerkiksi presidentti Johnsonin kuva vidikonkameroilta, joita on kaksi. Mutta eivät nämä kolme pääelementtiä toimi kukin oman mielensä mukaan. Ohjaaja eli toimitussihteeri laatii apulaisensa kuvaussihteerin kanssa jokaista uutislähetystä varten tarkan käsikirjoituksen. Ohjaajan komentojen mukaan mikseri vaihtaa nappia painamalla kuvat vidikonkameroilla, filmihuone panee filmit pyörimään ja uutislukija lukee sähkeet. Lisäksi ohjaamossa istuvat äänitarkkailija ja kuvatarkkailija, joiden tehtävänä on huolehtia kuvan ja äänen yhtenäisestä tasosta. Ohjaajan oikeana kätenä toimii kuvaussihteeri kuten lentoperämies kipparin apulaisena lentokoneessa.

Kaikkein paras loppulause tähän juttuun lie nee: Ja näin syntyvät uutiset.

Leena Kalste